

benheiten. Vor Ausschlüpfen des Schmetterlings wird die Puppe schwarzbraun mit Ausnahme der geblichen Unterseite von Abdomen. Die erste Raupe hat sich am 3. VI. in Moos verkrochen; der erste Schmetterling erschien am 26. VI. Aus der ganzen Zucht erhielten wir 10 Imagines, 3 ♂♂ u. 7 ♀♀. Ein ♂ normal gefärbt, zwei andere mit deutlichen roten Flecken am Aussenrande der Oberseite der Hinterflügel.

In Gesellschaft der Raupen haben wir regelmässig eine leider nicht näher bestimmte Art von Ameisen beobachtet, die auf dem abgeplatteten Körperteile mit ihren Köpfen gegen das Ende der Raupe zu gewendet sassen und mit Fühlern und Mundwerkzeugen daselbst arbeiteten. Die Raupen liessen sich dadurch im Fressen überhaupt nicht stören. Es scheint uns, dass hier symbiotische Wechselbeziehungen bestehen.

NOWE DLA POLSKI I RZADSZE CHRZĄSZCZE Z PODOLA.

[FÜR POLEN NEUE UND SELTENERE KÄFER AUS PODOLIEN].

PODAL

ROMAN KUNTZE.

Wydelegowany i subwencjonowany przez Sekcję Entomologiczną Oddziału Lwowskiego Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika odbyłem w r. 1922 dwie kilkudniowe wycieczki koleopterologiczne na Podole. W pierwszej odbytej w dniach 19.—26. V. zbierałem w okolicach Zaleszczyk, Czortkowa i Mielnicy, w drugiej w dniach 25.—30. VII. w okolicach Tarnopola i Zaleszczyk. Mimo niepomyślnej pogody, która pozwoliła mi w obu razach wykorzystać tylko połowę zużytego czasu, cel wycieczki: rozszerzenie dotychczasowego stanu wiadomości o faunie chrząszczów Podola został w pewnym stopniu osiągnięty. Stosunkowo dość liczna literatura faunistyczna poświęcona temu obszarowi oraz specjalna sygnatura charakterystycznych dla Podola gatunków i ras w „Wykazie chrząszczów ziem polskich“ M. Łomnickiego, czynią zbytecznym wyliczenie wszystkich zebranych form. Wymieniam zatem poniżej tylko gatunki i odmiany dla fauny Polski nowe (oznaczone według tradycji

gwiazdką), oraz takie, dla których mogę podać nowe szczegóły, dotyczące rozmieszczenia lub zmienności.

Pierwszą wycieczkę odbyłem w towarzystwie p. Jana Noskiewicza, któremu zawdzięczam dokładne zapoznanie się z terenem. Z zebranych przez niego i oddanych mi do oznaczenia chrząszczów wymieniam poniżej 2. Opracowania materiałów dokonałem w pracowni Muzeum im. Dzieduszyckich, korzystając z biblioteki i zbiorów muzealnych, a przede wszystkim z cennej pomocy kustosa prof. Jarosława Łomnickiego. W 2 wątpliwych wypadkach (w sprawie gatunków wymienionych pod l. 6 i 7) zwróciłem się z prośbą o informację do specjalistów zagranicznych Dr. Pečírki w Pradze i Dyr. Roubala w Bańskiej Bystricy. Pozwolę sobie niniejszem tym wszystkim złożyć serdeczne podziękowania.

Zarówno okazy form wymienionych, jak i zbiorek pospolitszych oddałem do zbiorów Muzeum im. Dzieduszyckich.

1. *Carabus nemoralis* Müll. Czortków 22. V. Pospolity ten w zachodniej Europie, a także w zachodniej części Polski biegacz staje się ku wschodowi coraz rzadszy. W Małopolsce Wschodniej znane było dotychczas tylko wyspowe występowanie koło Buczacza (podał prof. J. Łomnicki), z którym łączy się prawdopodobnie stanowisko czortkowskie. Są to wraz z Grodnem i Piotrogradem na północy — najbardziej na wschód wysunięte stanowiska tego gatunku.

2. *Ophonus rupicola* St. Mielnica 23. V. Zaleszczyki 28. VII. W „Wykazie“ M. Łomnickiego podany z Ślązka. Należy więc do grupy form południowych, wspólnych Podolu i Ślązkowi, jako dwu bramom przemarszu tych form na północ z ominięciem łuku Karpat.

3. *Oxytelus insecatus* Grav. W norze susła perełkowanego (*Spermophilus guttatus* L.) w Zaleszczykach. Należy zatem do przygodnych gości u susła.

4.* *Aleochara breiti* Ganglb. Zaleszczyki 29. VII. w norze susła wraz z poprzednim. Znana dotychczas tylko z gniazd susła moregowanego (*Spermophilus citillus* L.) z Saksonji, Czech, Moraw i Węgier.

5.* *Catopomorphus arenarius* Hampe. Zaleszczyki 30. III. w mrowisku Żniwiarki jarowej (*Messor structor* v. *clivorum* Ruzsky).

Charakterystyczny dla gatunku *Messor structor* Latr. myrmekofil ten sięga na północ wraz z nim po granicę uprawy winorośli. Północne, dotychczas znane stanowiska: Paryż, Wiedeń, Wołoszczyzna, Krym. Od okazu krymskiego zaleszczyckie nie różnią się, choć żniwiarka tamtejsza należy do innej formy geograficznej.

6. *Danacea nigritarsis* Küst. Zaleszczyki 29. VII. Wszystkie znane mi krajowe okazy tego gatunku pochodzą z południowej Małopolski (Podola i Podkarpacia). Również w północnych Niemczech nie występuje.

7. *Agriotes tauricus* Heyd. (= *Agriotes podolicus* Reitt. in litt., prawdopodobnie = *Agr. nowickii* M. Łomn. in litt. 1870). Na drodze z Zaleszczyk do Żezawy 29. VII.

W zbiorach Muzeum im. Dzieduszyckich znajduje się 1 okaz z etykietą *Agr. podolicus* Reitt. pochodzący z Gródka naddniestrzańskiego. Nigdzie jednak Reitter go nie opisał, ani o nim notatki nie pozostawił. W notatkach ś. p. Marjana Łomnickiego natomiast prowadzonych w „Catalogus Col. Eur. Cauc. et Arm. Ross.“ znajdujemy „*Agr. podolicus* Reitt. — Dźwinogród“. W pracy swej „Zapiski z wycieczki podolskiej odbytej w r. 1860 między Seretem, Zbruczem, a Dniestrem“ (Spr. Kom. Fiz. 4.) wymienia on „*Agriotes nowickii* in litt.“ Dźwinogród. — Ponieważ po tym *Agr. nowickii* nie zostało śladu w literaturze, ani w zbiorach, a Dźwinogród jest zanotowany jako stanowisko *Agr. podolicus*, sądzę, że ś. p. Marjan Łomnicki wysłał okazy do zbadania Reitterowi, który je za nova species uznał i prowizorycznie nazwał. Złowiony przezemnie okaz zupełnie zgadza się z muzealnym.

W celu wyjaśnienia sprawy zwróciłem się po informację do dr. Pečirki w Pradze, specjalisty w rodzinie Elateridów. Ten mi łaskawie odpowiedział, że posiada 2 okazy z Bułgarii (Warna) przez Reittera jako *podolicus* oznaczone, że jednak uważa ten gatunek za identyczny z *Agr. tauricus* Heyd. Opinia jego, zgodność badanych okazów z diagnozą Heydena jakoteż względy zoogeograficzne skłaniają mnie zatem do uważania *Agr. podolicus* za synonim.

8. *Lytta vesicatoria* L. Zaleszczyki 29. VII. Ponieważ Rybiński podaje z Tarnopola kaukaską formę ab. *dibapha* Reitt. zwracałem uwagę na zmienność tego gatunku na Podolu. Wśród zebranych okazów jest wiele barwy miedzianej w różnych odcie-

niach. Okazy takie występują w innych okolicach Małopolski rzadko. Okazy Rybińskiego posiadają charakterystyczne dla ab. *dibapha* 2 brunatne paski na końcu skrzydeł, lecz nie zgadzają się z nią barwą ogólną i cechami plastycznymi (budowa rożków!). Jeden okaz z Zaleszczyk widziany przezemnie w zbiorze p. K. Szymańskiej posiada słabo zaznaczone podobne paski na pokrywach.

9.* *Omophlus rugosicollis* Brul. Na ścianie z Ephedrą w Dobrowlanach pod Zaleszczykami 21. V. Gatunek południowy, znany z Austrii, Węgier, Półwyspu bałkańskiego.

10.* *Blaps milleri* Seidl. Zaleszczyki 29. VII. Złowiony przezemnie osobnik (♀) różni się od opisu Seidlitz'a tem, że członki rożków 4—7 są nieco dłuższe, niż szerokie, pozatem jednak zgadza się z widzianymi przezemnie okazami tego gatunku z Austrii i Węgier (coll. J. Łomnicki i R. Patkiewicz).

11. *Crioceris 12-punctata* L. ab. *dodecastigma* Suffr. Na ścianie Ephedry w Dobrowlanach 21. V. Żyje wraz z formą typową na dzikim szparagu (*Asparagus tenuifolius* Lam.) Melanistyczna ta odmiana charakterystyczna jest dla Europy południowej a przez Schilsky'ego, Kuhnta i Weisego podana także z południowych Niemiec: Bawarii i Alzacji. W „Wykazie chrząszczów ziem polskich“ M. Łomnickiego natomiast podana z Prus. Jeśli jest to istotnie odmiana ta sama, dostarczałyby przykładu politopicznego powstania odmiany melanistycznej w różnych środowiskach.

12. *Gynandrophthalma affinis* Hellw. Żezawa pod Zaleszczykami 20. V. Z Podola za Zbruczem podana przez Andrzejowskiego i Hildta. Znana również z Podkarpacia i b. Kongresówki. Jest to gatunek szeroko rozsiedlony (aż po Finlandję) lecz występujący lokalnie i rzadko.

13. *Cryptocephalus schäfferi* Schrk. Na ścianie z Ephedrą w Dobrowlanach 21. V. leg. J. Noskiewicz. Znany dotychczas na ziemiach polskich tylko z południowego Podola (Sinków l. M. Łomnicki) i z Ślązka. Należy do elementów południowych.

14.* *Chrysomela menthastri* Suffr. ab. *resplendens* Suffr. Do tej opisaney z południowej Europy, a podawanej również z południowych Niemiec odmiany zaliczam miedziano-czerwono lśniące osobniki z Zaleszczyk (20. V.) i Czortkowa (22. V.).

15. *Galeruca rufa* Germ. Zaleszczyki 20. V., Mielnica 23. V. Odkryta dla Polski przez Dr. Mazurę w Kołodróbcie, zdaje się, że jest pospolitą w całym jarze Dniestru od Zaleszczyk w dół. Element południowy, znany z Austrii, Węgier, Rosji połudn.

16. *Psylliodes luteola* Müll. Kutkowce pod Tarnopolem 25. VII. W Małopolsce podana tylko z Tatr przez Rybińskiego. Nie wyliczona natomiast przez tego autora w „Wykazie chrząszczów zebranych na Podolu gal.“ Mogę potwierdzić zdanie Heikertingera, że chrząszcz ten podawany przez dawnych autorów z roślin psinkowatych żyje głównie na młodych odroślach dębowych.

17. *Dibolia schillingi* Letzn. Wygnanka pod Czortkowem 25. V. Znane dotychczas stanowiska: Gaj pod Buczaczem, Monasterzyska (M. Łomnicki) i Ślążk pozwalają zaliczać ten gatunek do elementów południowych.

18. *Liophloeus schmidti* Boh. Wygnanka pod Czortkowem 25. V. Uważany dawniej za rasę gatunku *lentus*, w „Wykazie“ M. Łomnickiego podany jednak tylko z Ślążka.

19. *Leucosomus pedestris* Poda. Zaleszczyki 20. V. Znany dotychczas tylko z Podola. (Sinków, M. Łomnicki).

20. *Larinus vulpes* Ol. Zazulińce 10. VII. leg. J. Noskiewicz. Forma południowo-wschodnia, znana w Polsce tylko z południowego Podola (Andrzejowski, Nowicki, Łomnicki).

21. *Apoderus coryli* L. Jeden okaz zebrany w Czortkowie należy do rzadkiej w kraju formy typowej.

22. *Tropinota hirta* Poda. ab. *tonsa* Burm. (*senicula* auct.) Zaleszczyki 20. V. Odmiana w kraju rzadka, podana tylko przez A. Stöckla z Janowa pod Lwowem. Nomenklaturę podają według Reittera „Übersicht der palaearktischen Arten der Coleopterengattung *Tropinota* Muls.“ (Ent. Blätter. 9. Jhrg. Nr. 9—10).

ZUSAMMENFASSUNG.

Im vorliegenden Beitrag zur Zoogeographie südwestlichen Podoliens zählt der Verfasser die für Polen neuen Formen (mit Sternchen bezeichnet), neue Fundorte der selteneren und bemerkenswerten Aberrationen aus zwei Ausflügen im Mai und Juli 1922 auf. Meist sind es südliche (mediterrane) und südöstliche (pontische) Elemente und die podolischen Standorte die nördlichsten, bzw. nordwestlichsten ihrer Verbreitung in Polen.

Bei der Bestimmung der unter 6. und 7. erwähnten Formen wandte ich mich mit der Bitte um Information an die Herren Dr. Pečírka in Prag und Dyr. Roubal in Bańska Bystrica. Für schnelle Auskunft erlaube ich mir meinen Dank auszudrücken.

Kollektion der oben aufgeführten, sowie der häufigeren Formen wurde den Sammlungen des Dzieduszyckischen Museums in Lwów übergeben.

FAUNA OWADÓW OKOLIC LWOWA

[LES INSECTES DES ENVIRONS DE LWÓW]

MACROLEPIDOPTERA

PIERWSZE UZUPEŁNIENIE — [PREMIER SUPPLÉMENT]

PODAJ

JAN ROMANISZYN.

W myśl uchwały zapadłej na drugim posiedzeniu Sekcji Entomologicznej 6 lutego 1922, podaję pierwsze uzupełnienie do wykazu: „Motyle większe z okolic Lwowa“, opracowanego przez Jana Hirschlera i Jana Romaniszyna (Sprawozd. Kom. Fizjograf. Ak. Umiej. w Krakowie, T. 43). Wymieniam tu gatunki motyli nowe, rzadsze lub też pochodzące z nowego stanowiska. Niewykazane dotychczas t. j. formy nowe dla fauny okolic Lwowa, oznaczam w niniejszym zestawieniu (*) gwiazdką.

Zawadów, w okolicy którego zebrałem materiał do niniejszego uzupełnienia, jestto wioska, położona na północ od Lwowa w odległości 15 km. u podnóża płaskowyżu Lwowsko-Tomaszowskiego. Wzniesienia te od Borek Dominikańskich w kierunku półn. wzdłuż linii kolej., pokryte są lasami liściastymi. Występuje tu przeważnie grab, obok niego buk, brzoza, dąb, a na zrębach osika. Podłoże to warstwa humusu różnej grubości, która spoczywa na piaskach miocenijskich. Odkrytki znajdują się na 11 i 12 km. linii kolejowej. Dolina potoku Hamulca, po której biegnie tor kolei żelaznej (linja Lwów-Belzec-Warszawa) — to mokre łąki. W tych to miejscach w miesiącach maju, czerwcu, lipcu i sierpniu zebrałem sporo materiału, z którego bardziej ciekawy poniżej